

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrť leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovn. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Ker je opravištvu „Slov. Gospodarja“ od konca januarja v eni roki, bode tudi vsa uprava in posebno še razpošiljatev lista tako uređjena, kakor se spodobi in imajo častiti naročniki pravico tirjati.

V ta namen prosimo, da se naj vsak naročnik, ki lista morebiti do zdaj ni dobival ali neredno, pri opravištvu v stolnem farovži, (Dom-pfarrhof) oglasi in svojo adresu s poslednjo pošto razločno napiše. — Prosimo tudi še enkrat, naj nam oni čč. naročniki, kateri so 3. številko „Gosp.“ vsled hude pomote pri ekspediciji v dveh ali še več odtisih prejeli, nazaj poslati blagovolijo povrne številke, katerih potrebujemo za novejša naročnike.

Opravištvu „Slov. Gospod.“

Porote.

I.

Gospodarska zbornica je sprejela novi kazenski red, kateri vpeljava zopet porote ali sodnije zapriseženih mož tudi v kazenskih stvareh, kakor smo jih že leta 1850—1852. imeli. Stvar je sama ob sebi in po pravnih vzorih prav lepa in vabljliva, ko bi le tudi v sedanjih razmerah praktična bila!

Porotniki sodijo po svojem najboljšem prepričanju, po glasu svoje vesti, po svoji zdravi pameti. Ker se končna razprava ustmeno vrši, ter so nazoče vse priče, se pravda hitreje dožene. Ker so porotniki rojaki, morebiti bližnji sosedje in stanovski tovariši zatočenca, se sme nadjati, da se ničesar prezrlo ne bo, karkoli njemu v prid služi.

Iz druge strani se vzbuja in krepi pravednost (Rechtsbewusstsein) pri državljanih, se bistrijo pojmi o pravosti ali poštenosti, ker vidijo ljudje pri javnih obravnavah nasledke te in one

napačnosti. To vse služi porotam v hvalo, in temu se tudi oporekati ne da; drugo vprašanje je pa, ali se bodo porote v sedanjih naših razmerah tako hvalevredno in blagodejno obnašale, kakor mislijo oni, ki jim kot najboljši napravi slavo pojó?

Kar je naša gospodarska zbornica na vladin migljelj postavi, v zbornici poslancev sklenjeni, zdaj dostavila, da sme namreč vlada porote za nekatere kraje na leta dni ustaviti, nam nič drugega ne obeta. Godilo se je to v tiskovnih tožbah že lani na Českem, ko je minister pravosodja tiskovne pravde českim porotnikom vzel in nemškimi izročil. Reklo se je, da so česki porotniki proti českim novičarjem enostranski, da imajo predsodkov. So mar nemški porotniki českim listom nasproti menj enostranski in bolj nasebni (objektivni)? Ako smo za porote godni, mora to veljati za vse kraje in vladi bi se ne smelo dati na voljo, da ustavi sodbo po porotnikih, kjer se ji poljubi; ako pa nismo za to še godni, je tudi zdaj postava prenapeljena kakor je bila l. 1850. Vsekako je ta določba nevarna, in če imajo liberalci v zbornici poslancev le iskrico pravega svobodnega duhá, morajo zavreči to določbo, ki je nekaka nezaupnica prihodnjim porotnikom.

Kdor dejanske razmere nepristrano sodi, se ne more porotnih sodnij veseliti, ker jim menjka prva, neobhodno potrebna pogodba: splošna izobraženost prebivalcev, vsled ktere zamore tudi priprost človek, bodisi kmet ali „purgar“, jasno pregledati vse pravne okolščine ter brez vseh predsodkov stvar presoditi. Na koliko se je pospešila omika slovenskega ljudstva od leta 1852., ko so se porotne sodbe zopet ustavile, do denešnjega dne? Ne poznamo res ni najmanjšega napredka; napredovalo je pri nas le ponemčevanje. Vrh tega je pa vsled neprestanega hujskanja v verskem, političnem in narodnem oziru tolika zmeda navstala, da je — posebno politični

obtoženec — res v nevarnosti, slepi strasti te ali one stranke izdanim biti. !

Te in enake pomislíke proti porotam imela sta v gosposki zbornici med drugimi tudi Lichtenfels in Schmerling, prvosednik najviše sodnije na Dunaju; toda dvome jima je pregnal minister pravosodja, dr. Glaser, češ, da se s takimi ugovori nezaupnica daje ustavovérni vladi, ktera le izvršuje, kar je v prestolnem govoru obljubila. To je bilo omenjenima gospodoma dovolj, da sta svoje prepričanje utajila in upor proti porotam opustila. Prišla bo torej gotovo postava, in tudi mi ne moremo druga nič storiti, kakor da skušamo pripomoči, da se za porotnike volijo najboljši možje. V ta namen razglasimo prihodnjič nekatere pravmikavne izglede iz porotniške zgodovine, ki bodo spričevali, da porotniki silno težkih dolžnosti ná se vzamejo, da toraj vsak za porotnika ni, najmanje pa kričači, ki se pri vsaki volitvi ljudem ponujajo in sladkajo.

Zastran vojne postave

je izdalo c. k. ministerstvo za deželno brambo razpis od 8. novembra 1872, št. 12.921, s katerim se navod k izpeljevanju vojne postave razjasnuje. Pri §§. 40 — 43 se je izreklo, da gre kandidatom duhovnega stanú, kateri se zunaj cesarstva (menda na Ogerskem?) bogoslovja učijo, olajšava §. 25. vojne postave*), ako se tam posvetujejo takim bogoslovnim naukom, ki se v našem cesarstvu vračunijo ter se o tem izkažejo s poverjenimi spričevali, in da se o svojem času smejo vvrstiti med stoječo armado (vojno pomorstvo) ali tudi deželno brambo kakor dušni pastirji.

Sme se torej pričakovati, da bode Njegovo veličanstvo uslišalo prošnjo krajskega deželnega zbora, naj se olajšanje §. 25. vojne postave razširi tudi na tiste slušatelje bogoslovja, ki so poprej bili med vojake vvrsteni, preden so se sprejeli v ktero semenišče, ker je že čutiti pomanjkanje duhovnikov, in na Primorskem dve škofiji že sedaj imate le po enega bogoslovca.

Cerkvene zadeve.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

VI.

Ko se je pisalo 700 po Krist., so novi slovanski naselniki že bili posedli ves Norik in Panonijo, deloma tudi Istrijo in Venecijo. Dali so tem deželam nova imena. Imenovali so Norik „Karatan“ (Korotan) ali „Slavinijo“ (Slovenijo).

*) Omenjeni §. veléva, da dobodo bogoslovci, ako se med vojake vzamejo, odpust, da zamorejo bogoslovske študije nadaljevati, da se pa po sprejetem posvečenju med vojaške duhovnike uvrstijo. Vredn.

Raztezala se je Slovenija med Savo in Dravo, in sicer na sedanjem Kranjskem blizo do Ljubljane, na slovenskem Štajerskem do Maribora ali kakor drugi trdé, do Ptuja. Posavsko Panonijo so imenovali „slovensko stran“, rimsko Karnijo (sedanjo Dolensko in Notranjsko na Kranjskem) so imenovali Krajno. Ime: „Slovenska stran“ je izmed naroda že zdavnej zginulo in živi le še v pesmi:

„Najlepši je dan,
Na slovensko stran;
Čast Bogu za to recimo“.

V svoji novi vlasti so imeli Slovenci od treh strani srdite sovražnike: na zapadu Longobarde, narod nemški, ki je gospodoval do Soče in Zilje; na severu Bavarce, proti jutru Avare; le na jugu so jih mejili Hrvati in Srbi, naroda slovanska, ki sta prišla iz tatranskih krajin l. 640 ter posedla gornjo Mezijo in Dalmacijo in vse kraje poleg doljne Save do jadranskega morja.

L. 624 se je bil Slovencem ponudil za vojvodo hrabri Samo, ter jih oprostil težkega avarskega jarma. Zmagal je Avare in Franke in slavno vladal 36 let.

A po njegovi smrti so si Avari zopet opomogli in so iz nova nadlegovali in tlačili Slovence. L. 740 je korotanski vojvoda Borut zoper avarsko silo Bavarce na pomoč poklical, s tem pa je njim in posredoma Frankom prišel v pest. Franki namreč, ki so bili tudi nemške korenine, so zmagali pod vodstvom svojega kralja Karola l. 774 Longobade; l. 777 Bavarce in ž njimi zvezane korotanske Slovence; l. 789 so si podvrgli Krajno in Istrijo in l. 799 so po osemletni krvavi vojski pobili tudi Avare. Tako je bila ob koncu osmega stoletja vsa slovenska zemlja v oblasti Frankov. Karol, Veliki imenovan, je poslal v slovenske dežele nemške plemenitaše kot gospode in vladarje; ti so pa seboj pripeljali nemških rokodelcev in postala je nemščina po gradovih in mestih veljavni jezik. — O tej dobi piše Jan. Trdina („Zgodovina slov. naroda“. Izdala Matica slovenska) tako-le: „V vseh deželah je Karol Veliki pazil na to, da niso imele enega poglavarja, kateri bi bil potem lahko premočen in se mu utegnil spuntati. Tedaj razdeli vsako količkaj bolj veliko deželo v več krajin, in tako so res tisti, ktere je v teh krajinah poglavarje postavil (Ingo, Vojnimir, Ljudevit, Privina, Kocel itd.), le majhno moč imeli ter niso mogli na nikakoršen punt misliti. Tako je Karol tudi slovensko vojvodstvo v mnogo deželic razkosal. Sicer je pa ta cesar pravice narodove in zlasti njih jezik spoštoval in ohranil. Slovencem je večidel slovenske poglavarje ali kneze postavljaj; pri sodbah se je ravnalo vse po slovenski in gosposke niso smele drugače kot v domačem jeziku narodovem deželne zadeve opravljati. Celó narodne zборе, katerih so bili Slovenci že skoro pozabili, vpeljal jim je Karol Veliki v vsaki posebni gro-

fiji in knežiji iz nova. Tako tedaj gotovo ta cesar ne zasluži tistega grajanja, s katerim ga mnogo pisateljev tako silno pita, marveč mu gre celó naša hvala, ne sicer zavoljo tega, ker se je Slovencem gospoda vrnil in jih razdelil, gotovo pa zavoljo tega, ker je on pokončal Obre (na Ogerskem), največje sovražnike naših očetov“.

Za nove neverske naselnike na slovenski zemlji so bili kristjani, ki so se v previharnih časih tu in tam še ohranili, nekakošen kvas, ki je sčasoma vse ljudstvo predelal in tako Božjemu kraljestvu pridružil. Nadškofi akvilejski, pastirji tržaške cerkve in tudi škofi hvaški (Hrvatje so se pokristjanili že l. 640 za papeža Janeza IV. in grškega cesarja Heraklija) so si gotovo mnogo prizadjali zasejati evangelijsko seme med nevernimi Slovenci.

A zdaj je drugo mesto tehtno postalo za spreobrnitev slovenskega naroda v severni strani, namreč Solnigrad, ki ga je sv. Rupert, poprej škof v Vormaciji poleg Rajne, pozidal iz razvalin starega rimskega mesta Juvavije. Sv. Rupert je bil zapustil svojo škofijo, ne ve se zaradi katerih vzrokov, ter se je trudil med Bavarci krščanstvo razširiti. V Juvaviji si je izvolil svoj sedež, zgradil cerkev in samostan za moške in ženske. Iz tega mesta je mnogokrat potoval čez visoke Turone, ter sveto vero oznanjeval Slovincem. Došel je do korotanskega vojvode, je po njegovi prošnji mnogo ljudstva spreobrnul in krstil, tudi več cerkev posvetil in mašnikov razposlal. Celó do Celja, se pripoveduje, je prišel, ondi vzdignul svetinje sv. Maksimilijana škofa in mučenca. Potem se je vrnil na Bavarsko, ter umrl blizu l. 718.

Sv. Rupert se zamore imenovati apotol Slovencev, ljudstvo njegovo slavno ime še dendenes časti.

Gospodarske stvari.

0 petiotiziranju.

(Piše Rih. Dolencec. Konec.)

B. Petiotiziranje s frišnimi tropinami, špiritom (alkoholom) in vodo. (Glej list 43. lansk. in 3. letošnj. leta.) Ta način se še nekoliko ložje vrši memo prvega, ker raztopljenje sladkorja (tega tukaj čisto nič treba ni) popolnoma odpade, in tudi ni potreba nalive toliko časa na tropinah pustiti. Prejdimo koj k opisu dela samega. Z grozrdjem in doseženimi tropinami postopa se čisto tako, kakor pri prvem načinu, namesto sladkorja se pa dodá drozgi pri prvem nalive toliko odstotkov že dovršenega alkohola — špirta —, kolikor ga v bodočem vinu zahtevamo, manj 1 %, kajti tega nadomesti v drozgi še nazoči sladkor; pri vseh sledečih nalihih pa na ta procent čisto nič paziti ni treba, kajti sladkor že prvi naliv dovolj izvleče. Ako torej hočemo na primer vino z 12 % alkohola, dodati moramo pr-

vemu nalive 11 % špirta, drugemu pa že 12, tretjemu ravno tako i. t. d.

Tako pridobljena zmes se pusti pod ravno tistimi pogoji, koje smo pri prvem petiotiziranju navedli, k večjemu 4 dni pri miru. Več časa jo puščati bilo bi brezumno, kajti tukaj nima skoro kaj kipeti, ker se sladkor v drozgi skoro več ne šteje. Rekli smo namreč, da ima kipenje sledeči namen: 1. ono razkroji sladkor v alkohol in ogleno kislino, 2. nastali alkohol in nastala gorkota izlečeta vse okusne dele iz tropin. Pri tem načinu nam za nastajanje alkohola mar ni, saj ga dovršenega dodamo, in kar se ekstrahiranja tiče, smemo tudi še zadovoljni biti, špirit stori svojo dolžnost, se vé, da nigdar ne v tisti meri kakor tam, kjer se še le sam razvija, in kjer z nastalo gorkoto združen dela. Zatorej se pa pri tem načinu petiotiziranja nikdar tako dobrega uspeha nadjati ni kakor pa pri prvem, kajti prvo ali burno kipenje v pravem pomenu besede vendarle izostane in vse daljno razvijanje ekstrakta do dovršenega vina godi se na račun drugega kipenja, kateremu tudi tiho ali počasno kipenje pravimo, ker navadno več let traja, saj eno pa prav gotovo. Iz tega pa ni sklepati, da bi se tako doseženo vino od unega po prvem načinu že razločevalo kakor noč in dan, na to ni misliti, razloček je nepomenljiv. Zatorej tudi tega načina nikdar odsvetovali ne bomo, marveč še ga priporočali, zlasti tam, kjer trpé vinorejci veliko pomanjkanje vode, kakor na Krasu. Krašovci imajo tako malo vode — in sicer ne studenčnice, ampak kapnice — da jim večkrat še celó za pijačo zmanjka, kaj še le za petiotiziranje! Ako bi se voda sama na sebi v posodah ne usmradila — in osmradena voda se ve da ni za rabo — bilo bi lahko; napolnili bi se namreč prazni sodje ob dežju in vode bilo bi dovolj. Ali temu ni tako; voda se kaj rada osmradi in potem še posodo pokvari. Dodajmo pa vodi špirta, in scer toliko, kolikor ga ima v vino priti, in ohranila se bode več let nepokvarjena, in tudi posoda se vé da, nikake škode trpeti ne more.

Na kar pa pri tem petiotiziranju nikakor pozabiti ne smemo, je sledeče: Bog obvari navadni špirit, kakoršnega se po naših štacunal najde, jemati, kajti ta ni prečiščen (rektificiran), ampak smrdi po „fuselnu“ kakor cap. Smrad po fuselnu iztakne pa v vinu vsak še tako malo občutljivi nos, in takošno vino se ne bode moglo prodati. Za petiotiziranje se naj vzame popolnoma sčiščen (rektificiran) špirit. On je res drag, toraj stane ž njim napravljeno vino ravno tako visoko kakor ono s pomočjo sladkorja; to pa nič ne dé, saj je vino za prodaj.

S tem naj bode razprava o petiotiziranju končana. Zdaj bi morali o petiotiziranju lastno narodno gospodarsko mnenje razodeti, kar pa celó opuščamo. Saj so vender Nemci, Francozi, Lahi itd. na tisoč in tisoč pól pro in kontra spi-

sali, in čemu? — Vsi skupaj niso svojega namena popolnoma dosegli, kajti petiotiziranje se je do dandenes in se bode v bodoče razširjevalo, po postavah — zdrave špekulacije.

In ako bodo tudi naši vinorejci modro špekulirali, to je, ako bodo vestno ravnali, ne moremo jim družega kakor le dobre sreče vošiti.

Štajarska kmetijska družba

je imela 4. in 5. svečana svoj 49. občni zbor, ktere ga so se poverjeniki vseh podružnic kakor tudi večih drugih avstr. kmetijskih družeb vdeležili. — Prvi den zborovanja se je predložil proračun za leto 1873, iz kterega se vidi, da društvo nad 20.000 gld. dohodkov in blizo 19.000 stroškov ima. — Govorili so: prof. Wilhelm o poslednji razstavi mlekarskih pridelkov in o ravnanju pri pripravljanju masla, sira itd; Dr. Klingar o sredstvih zoper živinsko kugo, in se je sprejel njegov predlog, da naj odbor pri dotičnih oblastnijah na to dela, da se posebno na ogerski meji ob času kuge za prav ostro stražo skrbí. L j u t o m e r s k a podružnica še želi, da se naj ljudstvo o razločku med kugo in boleznijo na parkljih podučí. Sprejel se je Dr. Heilsbergov predlog, poprositi vlado in državni zbor, da skoro predloži in dovoli železnico iz Dunaja skozi vshodnjo Štajarsko na Hrvaško, in (železnico) iz Knittelfelda skozi Koroško, Štajersko v Zaprežič. Drugi dan je Hammer-Purgstall predložil med drugim tudi to, da naj deželni zbor vendar enkrat pregleda občinski red, posebno kar zadeva razmere med gospodarji in družino; žl. Konrad pa, da na Štajarskem nikakor ni potrebno zlagati (arondirati) posestev po siloma. Oboji predlog se je sprejel. H koncu še Dr. Haffner zastran sadjoreje stavi naslednje predloge, kterim skupščina pritrdi: (1. podružnicam se naj priporoči, da storijo vse, kar zamore sadjorejo pospeševati; (2. naj se prosi deželni šolski svet za to skrbeti, da se bodo pripravniki zanaprej tudi sadjoreje učili, da bodo učitelji na deželi drevesnice (za šolo) zasajali in otroke v sadjoreji podučevali; in (3. da se prosi c. kr. namestnija in deželni odbor, da okrajnim in občinskim zastopom največo skrb za sadjorejo priporočata.“ —

Na zadnje so bili podarovani za kmetijstvo zasluženi možje. Na slovenski strani so dobili: Jan. Hartner, oštir in posestnik v Poličanah, (za modro gospodarjenje v vseh vrstah) in Drag. Valentinič, učitelj v Hrastniku (za sadjorejo in poduk v nji) sreberno svetinjo; Pavel Lasbacher, posestnik v Stavenšencih pri Radgoni (za vino- in sadjorejo) in Andrej Voh v Remšniku (za sadjorejo) darilo v denarjih, vsak po 20 gl. v srebru. — Sreberne državne svetinje, ktere je ministerstvo lani družbi podarilo za učitelje, ki imajo zasluge za sadjorejo in v ti vedi podučujejo, so dobili sledeči slov. učitelji: Mart. Dernjač v spodnji Polskavi, Job. Lapajne v Ljutomeru, Jak.

Lopan v Vitanju, Rok Orač v Ragatu, Mat. Raisp pri sv. Jurju na Šavnici in Schopper v Radgoni.

O tem, kako podružnice po Slovenskem na narodni podlagi preustrojiti, da bi slovenskemu kmetu zares koristile, ni seveda nihčér besede črtnil. Vse naše šole, vsa društva in deželne naprave so tako uravnane, kakor da Slovencev na Štajarskem ni.

Dopisi.

Iz Maribora 25. febr. (V zadevi mestnega posojila.) Kakor znano je dež. zbor marib. mestni srenji po dolgem in živahnem pričkanji slednjič dovolil, da sme loterijino posojilo za 800.000 gld. napraviti. Ali tudi v tej reči je od dovoljenja do zvršenja daljna in trda pot. — Ministerstvo notranjih oprav stavi za potrjenje tega sklepa mnoge in težke pogodbe.

Srenja se mora obvezati, da zastavi za to posojilo vse svoje premakljivo in nepremakljivo premoženje, vrh tega še dohodke iz priklad na davke in iz srenjskih posestev, na ktera se vse to intabulirati kakor tudi na srečkah, ki se hočejo izdati, omeniti mora. Tudi se ne dovolijo srečke po 10 gld., kakoršnjih srenja izdati hoče, marveč se morajo najmanje na 20 gld. postaviti. — Vse to sedanjega mestnega zastopa preplašilo ne bo; pri velikih stroških pa, ktere bo loterijino posojilo stalo, bode dobiček za mesto toliko manjši.

Iz Celja, 23. sveč. (Umor. Prijatelji nemštva in sovražniki banke „Slovenije“ se množijo.) Zdatni mraz, ki je v pozni zimi nastopil, je kmetovalcem prav všeč, ker zadržuje nekoliko prerano poganjanje na setvah in drevesih. Posebno je še mraz vstregel vsem pivarjem in drugim obertnikom, ki so pretečeni teden voz za vozom led v ledenice vozili. Ravno pri tem poslu se je velika hudobija zgodila. Trije fantje so pri pivarju Mathes-u led spravljali; Jan. Klanjšek iz Šmarjete pri Vojniku, Jan. Škraber iz celjske fare, in Karl Rančigaj od sv. Martina v Rožni dolini. Zadnja dva kočlarska, slabo izrejena sina sta prišla do piva in ga precej veliko ukradla, kar zapazi prvi pošteni kmečki sin J. K. in njima zaproti, da nju hoče pri gospodarju zatožiti. Iz hude jeze ga poredneža 19. t. m. na večer domu gredečega zunaj mesta pri Gaberjih pričakata in tolovajski ubijeta; drugi den so ga našli pri cesti tako razmesarjenega, da se dolgo ni moglo spoznati, kdo da je. Še le 20 let star moral je zavoljo svoje poštenosti po teh dveh hudodelnikih, kterih eden je komaj 19. leto spolnil, drugi pa 21. nastopil, umreti v veliko žalost svoji zlahti. Mlada hudodelnika sta sicer že zaprta, pa kaj to pomaga? Rajni ne bo oživel in morilca se bodeda kolikor le mogoče malo kaznovala; zato se pa umori množijo, kakor bi človek le muha bil.

V pogubo narodne zavesti se vedno bolj množijo Nemci v naših krajih, kteri si po-

sestva kupujejo, se dajo v soseskine odbore in okrajne zastope voliti in zoper domače slovensko in dostikrat zaslepljeno ljudstvo, posebno še pri volitvah v deželni zbor hujskajo. Pred kratkim so se v vojniškem trgu nekteri Prusi naselili in 3 hiše v trgu in 3 posestva na kmetih silno drago kupili (ali s svojim ali s tujim, v posebne namene podarjenim denarjem, ne vem). (Kje ste celjski narodnjaki? zakaj se ne trudite, da se ustanovi založnica, stiskanim kmetom v pomoč? Vredn.) Bolj ko se nemštvo pri nas širi, bolj se tudi množi število nasprotnikov vseh slovenskih naprav. Kakor je „Slov. Gospod.“ že poročal, da pri hranilnici v slov. Bistrici noben kmet denarja na posodo ne dobi, ki je pri banki „Sloveniji“ zavarovan, tako se trdi o celjskeji hranilnici. — V tem se kaže gola nevošljivost, ker gospode nemčurje jezi, da si Slovenci sami pomagati hočemo. Z našimi nasprotniki delajo tudi agenti nemških zavarovalnih društev zoper domačo banko, kakor n. pr. agent vzajemnega graškega društva v Konjicah g. J. Tr., ki moti ljudi, ki hočejo od graškega društva odstopiti, blizo takole: „Nikar k „Sloveniji“ ne pristopite; ona nima denarja, vam plačati, ako pogorite, ker je na silno slabih nogah; mi Štajarci se le svoje dežele držimo in pustimo Kranjce pri miru“ itd. Treba je agentom banke „Slovenije“ paziti na taka natolcevanja in ljudem pokazati grde laži takih besed in njih pravi uzrok. Kakor druge banke je tudi naša, preden je smela delovanje začeti, morala gotovi denar pred vladnim komisarjem spričati; kdor tedaj tako neumno govori, dolži gospôsko samo nepoštenja. Da pa nobena banka pri svojem začetku nima toliko denarja, kakor potem, ko že veliko let vspešno dela, umé vsak pameten človek. Recite torej odločno meseca septembra dotičnemu agentu graškega vzajemnega društva: „Jez odstopim o vseh Svetih od vašega društva ter prosim, da to ravnateljstvu v Gradcu naznanite.“ Tu se namreč mora dva meseca prej odstop naznaniti; pri drugih društvih pa lahko kar odstopimo, ko obrok plače prejde. Držimo se tedaj domovine slovenske in njenih naprav, naj so one na Štajarskem ali na Kranjskem, da so le domače in ne poslušajmo nasprotnikov, ki ljubijo le naš denar, ne pa nas!

Iz Ljutomera, 20. febr. Blaže Pernišek je začel s popotnimni poduki 16. februarja pri sv. Križi poleg Ljutomera. K poduku o živinoreji in o napravi občnega sadnega vrta za urno pomnoževanje sadnega drevja se je zbralo mnogo vrlih kmetovalcev. Na občno zahtevanje bode ondi drugič govoril zopet o živinoreji. Učitelj kmetijstva poroča, da že prvi pogled prišlega k sv. Križu je znanil, da tu bivajo junaški Slovenci, koji smejo biti vzor ostalim sosedom svojim. Pa tudi njih kraj obeta srečne bodočnosti.

Ker je bilo v njegovem načrtu za odpotovanje 16. febr. nekoliko pomote, pride k Malej

nedelji učiti kmetijstva omenjeni učitelj še le 2. marcija, in zberó se naj po drugem sv. opravilu poslušalci v učilnici. Govoril bode o stroki, katero si izvolijo slušatelji po učiteljevem predlogu.

Iz Ruš. (Primicija.) V nenavadnem času sredi letošnje zime in na visoki planini v Smolniku obhajali smo 16. febr. novo mešo. Novomešnik, č. g. o. Ernest Čuček, minorit iz Gradca, so tukaj, kjer jim je dobra sestra omožena, prelepo duhovsko svečanost slavili; č. g. Fr. K., župnik pri sv. Marjeti pod Ptujem so bili pridigar. Dasiravno so vsa pota v planino s 5 čevljev visokim snegom pokrita bila, se je vendar, 6 do 7 sto vernikov zbralo, da niso mogli vsi v malo, a čedno cerkvico.

Iz Ljutomerske okolice. Dopisnik iz Maribora v poslednjem „Gosp.“ je nam slovenskim kmetom popolnoma iz srea govoril. Tudi mi spoznamo važnost „čitalnic“ in prijetnost „veselic“ ter njih vrednost za omikovanje. Toda nam vsaka veselica ne ugaja, ktera je gospôskim in mladim ljudem ljuba in draga. Bolj bi nas res mikalo poslušati in razpravljati resna vprašanja, ki se tičejo narodnega gospodarstva in politike. Z rad tega bi mi jako želeli, da bi Ljutomerski narodnjaki osnovali politično društvo ali prav za prav gospodarsko-politično društvo. Društvo čitalniško naj bi še dalje ostalo tudi poleg novega, in možje, kteri so se letos tako živo čitalnice priprijeli, naj bi še dalje njene namene pospeševali, kajti so tu na pravem mestu, in pripoznati jim tudi mi moramo zasluge v povzdigovanji narodne zavednosti.

Za osnovanje političkega društva bo seveda v sedanjih razmerah nekoliko možatega poguma treba. Možje, na ktere mislim, so sicer prav modri, globoko premišljujejo vsako podvzetje, pa ravno v tem premišljevanji radi pozabijo izpeljati izvrstno misel. Tu velja nekoliko korajže, ktere pa ne more menjkati pravim rodoljubom, ki vedó, da potrebuje stiskani narod odločnih braniteljev, in to najbolj na političkem polji. Vi, dragi možje, v ktere stavimo popolno zaupanje, ki ste neodvisni, le krepko na noge; podpore od naše strani ne bode manjkalo! Le vrlo naprej, in v malih mesecih imamo v Ljutomeru novo „gospodarsko-politično“ društvo.

Kmet iz bližnje okolice.

Od Male nedelje. V obče je znano, da se naša Ljutomerska okolica v narodnem oziru skoro med vsemi slovenskimi okraji na Štajarskem najbolj odlikuje. Spoznali so to celó naši politični nasprotniki, kajti se niso upali pri slednjih volitvah v deželni zbor iz svojega tabora kandidata za ta okraj postaviti, kar so drugod povsod storili. To spoznavajo tudi naše sodnijske in politične gosposke, in zato se pa tudi tukaj že precej slovenski uraduje, in vsaj na slovenske uloge tudi v naščini rešuje, kar je na vse strani tudi pravično in hvalevredno. Ako človek prikorači na naš

ljutomerski „rotovž“, mu je brž pred očmi cela vrsta prilepljenih naznanil, razglasov itd. prišlih od visoke dežel. vlade, ter z večino glasečih se po slovenski. Mi bi sicer to zaželeno in na vse strani potrebno djanje deželne vlade hvalili in spoštovali, toda sapo nam zapira, če ove razglase bolj natanko pogledamo.

Ti razglasi, naznanila in tudi imena, ktera se tem okolnicam pridevlejo, so v tako slokem, mršavem ter vsemi jezikoslovnimi pomanjkljivostmi in pogreški obloženem jeziku spisani in ponatisnjeni, da si jih človek res skoro ne more do dobrega stolmačiti, ter jih ne drugače kakor narodne pleve in tuje zjedi imenovati. Nam se tedaj nehoté dozdeva, da nas vis. gospôda navlaš s to drozgo krmí, češ: tukaj imate vaški, pa razumite če zamorete, za nemško še bodete prosili. Ako pa je vis. dežel. vladi res záto, da se razglasi razumejo, a tudi spolnujejo, bilo bi svetovati, da si v prihodnje pridobi prestavljalec, kteri ne bode našega slov. jezika kvaril, vis. dež. vladi pa sramote delal.

Za poduk in kratek čas.

Slovenskim mladenčem v resen preudarek.

1. Senčna stran.

Iz Črnogore.

Preža ali prežárji niso menda povsod po Slovenskem znani; in kder jih poznajo, gotovo niso veseli te spake narodnega življenja. Prežárji so tisti nepovabljeni gosti, ki se ponoči k hiši, kder se svatba obhaja, pritepejo in se okoli hiše pri oknih in pri dverih nastavijo, ter kakor pes na kost čakajo, da dobijo piti in jesti, kolikor trošiti zamorejo. Le tako se hišni gospodar odkupi, da se v njegovi hiši svatba vrši. Če se pa takim potepuhom zameri, gređó brž s plankami, kamenjem in kar v roke dobijo, v hišo, razpodijo svate, ženina in nevesto iz hiše, se vsedejo k mizi in se prav dobro gostijo, ter njim še godci lepo gôsti morajo. Ako jim vina in jednih reči kaj ostane, odnesejo seboj ali skvarijo. Takih prežárjev imamo v našem kraju, pa še posestniki se velikokrat med take smeti mešajo!*)

Dne 19. t. m. so v Dežnem, makolske fare, taki prežárji kaj grdo delali. Svati in vse, kar je v hiši bilo živega, moglo je bežati; nekteri so se na dilah in kjer je bilo mogoče poskrili, pa staknili so jih razbrzdani prežárji in jih grdo pretepli, tako da zdaj nekteri s hudimi ranami v postelji biti morajo. Prežárji so se po tem junaškem činu prav debelo mastili, godci so jim pa morali lepo gôsti.

Ednako bi se skoro bilo drugi den v našem črnogorskem trgu zgodilo, ko je bila svatba pri peku. Nepovabljeni grdeži se hitro ko je noč

*) To vam je v malem živa podoba one spake, kterej se pravi „komunizem“ ali tujopasnost. Vr.

navstala, zberejo in pred hišo vstavijo; dobivali so jesti in piti, kolikor so trebali, ter so ostali mirni zunaj na svoji preži. Toda neki tržki posestnik, kteri si veliko domišlja, pa še toliko manire nema, da bi vedel, ka nepovabljeni tudi kot maškárji ali šeme na svatbo nemajo pravice pritepsti se v hišo, ki nije kréma, in tudi ne pustni tvorek, — omenjeni tržan pride v šemo preoblečen v hišo in vsi drugi prežárji za njim. Tu se kotajo in purgerska šema dolgo časa pleše, svati so pa morali to nedostojnost gledati; dolgo so imeli opraviti, preden so te smeti brez ravs in kavsa iz hiše spravili.

Proti taki razposajenosti bi edini pomoček bilo — leskovo maslo; pa kaj, ko je den denešnji svet narobe, ter imajo le potepuhi pravico nadlegovati poštene ljudi, ovi pa morajo hrbet držati.

Na eden mah 160 mešnikov obsojenih.*)

Kje in zakaj, boste vprašali. Čujte! Znani dopisnik B. R. v „Sl. Narodu“ št. 44 t. l. govorí o bogoslovskih zavodih po Slovenskem oskrnil je čast in poštenje 160 duhovnikov in njihovih bogosl. učiteljev rekši: „12letna skušnja dopričuje, ka mladenči priličnih sposobnosti opešavajo v bogoslovnici (mariborski), duhovitost se krha in ruši, ter namesto posvečenih, učenih in zvedenih duhovnikov godnjajo se sluge brez samostalnega mišljenja, brez pohlepa za vednostmi, in mariborski zavod nima v minovših 12 letih pokazati gojenca, kateri bi zanesljivo nado dajal, da ima narod kaj od njega pričakovati. Vrh tega njih večina zanemarja narodni govor besedovaje neko zmešano godlo. Ne vem koliko njih more kako zdravo misel dostojno in brez skesanja po slovenskem zapisati“.

Brez vsega naosebovanja predložimo razžaljeni duhovniki pisatelju in čitateljem „Sl. Nar.“ pregled duhovnikov omenjenih 12 let. —

Izmed 160 istih duhovnikov so: 4 doktorji bogoslovja, 4 župniki; v častni službi so: 1 kn. škof. tajnik, 1 naučitelj bogoslovja, 1 učitelj gimnazijski, 2 vikarja pri stolni cerkvi. Dva sta napravila izpit za službo kateketa na realki. Vsi drugi, razun enega opešanca, služijo kot kaplani in kateketi na najvažnejših mestih: V Mariboru, Celju, Ptuj, Slovincu, in okolici, Sl. Bistrici, Ljutomeru, Sevnici, Slatini, Konjicah itd.

Veliko njih je osnovalo kat. pol. društva ter je vodeči vzdržujejo; so si znanosti nabirali po

*) Opazka vredništva: Žal nam je, da v „Gospodarju“ primernega mesta ni, pojasniti bahanje R.-jevo, češ, da je on enemu bogoslovskih naučiteljev dokazal, ka je „prestavljač Pavlove besede do židov (11.1.) četiri pitane jarce kresnol.“ — V politiške časnike eksegetiške razprave ne grejo, a v posebnem listu stvar obravnavati, omenjeni, nesramno napadeni naučitelj zdaj ne utegne, ker ima drugih poslov nad glavo, ki so veliko bolj koristni, kakor po dolgih znanstvenih razpravah z R.-jem se pečati in bob v steno metati.

širokem svetu: v Rimu, Gradeu, Beču, svoje skušnje so delali pred učitelji, ki znajo več nego ne-prebavljiva deležja kovati. Vsako nedeljo — večina po dvakrati — razlagajo slovenskemu ljudstvu Božjo besedo, in po B. R. razsodbi je vsem tem v zavodu bila potegnjena volovsko kožnata kapica čez glavo, da so nečujoči, nevideči, negovoreči, temuž lajajoči bedaki!

Med temi duhovniki se nahaja tudi takih, ki so vsaki mah sposobni za vsako poslovanje, ktere koli vrste, in so svojo zmožnost ter oblažilno voljo skazali v svojih spisih in podporah sl. Matice, Mohor. društva, tisk. društva itd., — a vse to je „brez samostalnega mišljenja, brez pohlepa za znanostmi in brez vsake nade!“ —

Doslednost! Kako bi še kdo izmed teh 160 potolčenih duhovnikov — in drugih, ker ako eden ud tripi, občuti celo teló — „Sl. Narod“ podpirati mogel?! Kdor sovražniku svojemu morilno orožje v roke tišči, je naj večí bedak.

Eden v imenu svojih žaljenih duhovnih tovarišev.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Odbor, v katerem se zastran volilne prenapredbe posvetujejo, dela tako kakor človek, ki je začel malo pred zimo brati zidati, pa ga vendar še pred zimo hoče pod streho imeti. V malo dneh potem, ko so poljski udje izstopili, je odbor načrt presodil in vse odobril, kakor je vlada predlagala, in tako je volilna prenapredba res pod strehoj. Ker so v začetku nekateri odborniki v tem in onem načrt grajali in posebne predloge stavljali, je vzela hišna majka „N. fr. Pr.“ šibo v roke in začela posamesne odbornike hudo pretepiti, posebno pa poslanca Fuksa iz Znojma, ki je najbolj zabavljaj, ter ga zasmehovala za „Znaimer Füchslin.“ Šiba je pomagala in odbor je postal bolj krotek in pokoren.

Koliko zlega da je v direktnih volitvah skritega, nam kaže ista ustavaška trobentača, ki je v svojem nepopisljivem napuhu te dni izrekla, da so avstrijski Nemci edini faktor, kteremu gre pravica, voditeljem biti vsem avstrijskim narodom!! Sicer še ni vse — pravi „N. fr. Pr.“ — česar zahtevamo, toda za zdaj smo zadovoljni, ker se nadjamo, da bomo dosegli vse, kar hočemo, ako imamo državni zbor iz direktnih volitev! — Vemo pa že zdavno, kar hočejo; kontumacirati hoté národe, ki se držijo narodnih in deželnih pravic, kat. cerkev pa, to je višje in nižje duhovstvo hoté upognuti pod ostro, vsemo-gočno državno oblast.

Velik strah je bil za ustavake, ko so čuli, da je česki knez Lobkovic svitl. cesarju izročil česko peticijo zoper dir. volitve s 250.000 podpisi, in da je on, kakor grof. Reyer, ki je enako peticijo koroških federalistov izročil, posebno

prijazno od cesarja sprejet bil. Vse to je v ustavaškem taboru toliki nepokoj napravilo, da je — kakor poveda „Vatld.“ — minister Lasser šel tolažiti poslancev, češ, da so svitli cesar česko peticijo njemu izročili, da jo uredno reši. Gospodje menda ne vedó — pristavlja „Vtld.“, — kaj to pomeni. Po ustavni navadi mora minister cesarju gledé teh peticij poročati in predloge staviti. Minister bo brez dvoma predlagal, da se gledé teh peticij preide na dnevni red. Tačas še le pride do sklepa. Cesar zamorejo takrat nasprotno reči in minister mora potem ali volilno prenapredbo opustiti ali pa za odpust prositi. Pomota je tedaj misliti, da se ustavakom voda na mlin napeljuje, ako cesar peticije v uredno rešenje ministru oddajo.

Še večí strah je napravilo ustavakom, ko so te dni na posvet se sešli v Beču grof. Hohenwart, Klam-Martinić in ogerski (konservativni) baron. Pavel Sennyey, ter posvetovali se tudi z gr. Fr. Falkenhayn-om. Vladni list je sicer poročal, da so se razšli brez vspeha; ali telegraf ne da miru ter poroča, da je Klam-Martinić iz Prage zopet na Dunaj prišel.

Kar zadeva Poljake, poročajo zdaj že ustavaški listi sami, da zapusté drž. zbor, brž ko pride volilna prenapredba do glasovanja.

Gotovo je tedaj, da se velike reči kuhajo in da — nam obupati nikakor ni. Prosimo le tudi Boga za pomoč, da bode svetli cesar tako krenuli, kakor je najboljše za — vso Avstrijo.

Na Predarlskem so razpisane posilne dir. volitve v drž. zbor, ker sta v dež. zboru voljena poslanca odrekla sodelovanje v drž. zboru. Čudne bodo volitve v delegacijo zastran onih dežel, kterih zastopniki niso v državnem zboru.

Razne stvari.

(Prva poskušnja) na sadjorejski in vinorejski šoli v Mariboru bila je v ponedeljek 24. t. m. Od dež. odbora je prišel dr. Michl, nazoči so bili tudi milostljivi knezoškof, g. okrajni glavar, županov namestnik in mnogi drugi gostje, posebno iz učiteljskega stanú. Odgovarjali so mladenči prav dobro in videti je bilo, da so si gg. učitelji, in posebno še g. direktor Göthe, mnogo prizadevali, v kratkem času poveljen uspeh doseči. Veliko lepši uspeh bi se pa dosegel, ko bi se učenec slov. narodnosti vsaj tehnične besede tudi slovenski pojasnoval; tako bi zamogli po dovršenih tečajih tudi v domovini ljudem dopovedati, kako naj delajo. Pri izključivno nemškem poduku ostane pa uspeh te šole več manje dvomljiv.

(Služba drugega učitelja) na ravno omenjeni šoli je po dež. odboru podeljena g. Jož. Janžekoviču, dosedanjemu učitelju pri sv. Ilu blizu Velenja.

(Gostija in sedmina ob enem) je bila v Doberni 24. t. m. Kmetica in udova Tržan, ki je že delj časa bolehal, izroči gospodarstvo hčerki in

dovoli, da se omoži. Na dan poroke so g. župnik bolani mami v eni izbici podelili zakrament poslednjega olja, v drugi so se svatje zbirali. Pred odhodom v cerkev stopita ženin in nevesta k materni postelji in mati jima želi iz celega srca vse dobro. Preden pa iz cerkve pridejo, umre mati, svatje se pa razidejo vsak na svoj dom. G. dopisnik pristavlja prelepo spomenico pokojni: „Bila je izgled krščanske matere in vrle gospodinje.“ Bog ji daj dobro!

(Nate žganjepivci novih svarilnih izgledov!) Iz Haloz se nam piše, da je 30letni zakonski mož žganjice pijan v snegu obležal in umrl. Nja pijani tovariši tava naprej in je bil v neki hiši smrti otet. Ravno tam je 61letna pijanka v nedeljo 16. t. m. s tovaršico po poldanski božji službi, h kateri je že pijana prišla, v krmo se povrnila in se žganjice tako nasrkala, da v pozni noči na potu obleži. Drugo jutro najdejo že trdo v plitvem potoku, kamor se je zavalila bila. — Na Matijevo je bil v gornji Kungerti pokopan človek, ki se je tudi žganja prenapil, na potu obležal in umrl!

† (Častiti gosp. Peter Dajnko), zlatomešnik in starešina lavant. duhovščine, častni korar in knjezoškofijski konzist. svetovalec, župnik in dosluženi dekan pri Veliki nedelji, poslavljen zlatim križcem s krono, so 22. t. m. v 86. letu svojega življenja umrli in 24. t. m. od 19 duhovskih bratov spremljeni pokopani bili. Blagi dušni pastir, ki je celih 40 let za dekana bil, zasluži, da mu v prihodnjem listu z obširnejšim življenjepisom časten spominek postavimo.

† (Vekoslav Zadravac), načelnik varaždinski, je 17. t. m. po kratki pljučni bolezni in še le v 45. letu svojega življenja umrl. Bil je blagi pokojnik tudi prijatelj našemu listu, ter je skrbel da smo vsak teden redoma dobivali tržno ceno. — „Pučki prijatelj“, ki nam žalostni glas o njegovi smrti donaša, piše o vrlem možu, da si je svoj značaj vse svoje žive dni čist in neoskrunjen ohranil, ter ga ni ničesar moglo zmotiti v njegovem domoljubnem prizadevanji. —

II. Razglasilo obljubljenih prostovoljnih darov za novo cerkev v Framu. (Konec.)

d) Iz Jelšenic: Mom Blaž 30 gld., Kajzer Marija 6, Limovšek A. 3, Marčič Fr. 3, Drgas Mih. 5, Pesek Mart. 5, Stern Š. 10, Gert Ana 5, Beber Jož. 80, Vihar Fr. 25, Stern Št. 25, Predan A. 2, Falež Fr. 2, Vrhovšek A. 6, Pungartnik Jan. 20, Črne Fr. 25, Vodošek Št. 20, Gregorec Jan. 50, Marčič Mart. 3, Bezjak Š. 2, Hojnik Mat. 3, Petek Mart. 5, Ingolič Greg. 2, Docauer 4.

e) Iz Požega: Marčič Š. 5 gld. Stavbar Jož. 10, Stavber Št. 5, Godec Pet. 6, Rop Fr. 10, Jurko Jan. 4.

f) Iz Planice: Žigert Pet. 10, Stern Štefan 10, Predan Val. 15, Stern Val. 50, Stern Jan. 30, Hojnik Fr. 5, Hojnik Jož. 10, Sajfrid Jož. 20, Ledenik Jan. 30, Stern Jan. 25, Lečnik Mih. 35, Krle Mart. 15, Hojnik Bošt. 15, Mom Ana 5, Škrbot Vida 10, Stern Fr. 5, Mom Mart. 25, (Konec prih.)

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	20	5	50	6	50	5	30
Rži	4	10	3	50	4	40	—	—
Ječmena	—	—	3	30	3	50	2	60
Ovsa	2	—	2	—	2	10	—	—
Turšice (koruze) vagan .	4	20	3	55	4	—	3	50
Ajde	3	70	2	80	4	—	3	10
Prosa	3	40	—	—	3	60	—	—
Krompirja	1	70	1	30	1	50	1	70
Sena cent .	1	50	1	80	1	50	1	40
Slame (v šopkih) . . .	—	—	1	40	—	60	1	40
„ za steljo	—	90	1	—	—	50	—	95
Govedine funt	—	26	—	28	—	26	—	22
Teletine	—	30	—	28	—	28	—	24
Svinjetine	—	30	—	30	—	38	—	28
Slanine	—	35	—	34	—	36	—	36

Najnovejši kurzi na Dunaju.

	fl	kr.
Zedinjeni drž. dolg (100 gl.) 4 gld. 20 kr. % .	71	10
Upne (kreditne) srečke po 100 gl. prvotne vrednosti, brez obresti, pa s 4kratnim srečkanjem .	188	—
Ažijo srebra	108	20
„ zlatá	5	16

Loterijske številke:

V Gradcu 22. februarja 1873: 34 67 53 21 81

Prihodnje srečkanje: 8. marcija.

2—2

Razpis podučiteljske službe.

Na dvarazredni ljudski šoli v Negovi je podučiteljska služba z letno plačo 240 gold., z osebno doklado 60 gld., s pobiljškom od okrajnega šolskega fonda 100 gld. in z naturalnim stanovanjem razpisana.

Prosilci, ki morajo biti nemškega in slovenskega jezika v besedi in pismu popolnoma zmožni, naj položijo svoje z dokazi zmožnosti podprte prošnje po predpisanem službinem potu naj dalje do 20. sušca t. l. pri krajnem šolskem svetovalstvu v Negovi.

Okrajni šolski svet gornje Radgone,

dné 10. svečana 1873.

Predsednik: Haas.

Kupčijsk strežaj

za prodajalnice raznega blagá, 20 let star, ki govori tudi slovenski ter ima dobrih priporočil, išče do 1. aprila t. l. službe na drugem mestu, najrajši zunaj na kmetih.

Več se pozvé pri g. Jož. Böhm-u, odvetniškem uradniku v Mariboru.

1—2